

Маркіян Нестайко

СВІТЛИНИ ЛЕВКА ЯНУШЕВИЧА
НА СТОРІНКАХ УКРАЇНСЬКИХ ЧАСОПИСІВ

DOI

Розглянуто діяльність відомого українського фотографа першої половини ХХ ст. — Левка Янушевича у сфері фотомистецтва. Систематизовано й охарактеризовано світлини митця на сторінках української та зарубіжної (для українських емігрантів) періодики ХХ століття, зокрема у періодичних виданнях «Діло», «Наші Дні», «Нова Хата» (усі — Львів), «Холмська Земля» (Краків), «Голос», «Український Вісник» (обидва — Берлін), «На Сліді» (Аугсбург). Проаналізовано процес становлення творчої особистості Янушевича крізь призму громадської діяльності та співпрацю з відомими діячами. Виявлено вагомий внесок фотографа у збереження важливих фактів та загалом інформації про українську інтелігенцію.

Ключові слова: світлини, Левко Янушевич, український фотограф, українські часописи, фотографія.

ХХІ ст., особливо 2010-ті рр., позначено великою увагою до соціальних мереж, де на перший план виступає візуалізація пропонуваного контенту. Це може призвести до деградації суспільства, вербальної обмеженості, неможливості висловити свої думки, але простежується певне переосмислення сприйняття інформації. Фотографія і відео вже перестали бути тільки ілюстрацією життя, вони вирішують психологічні питання, відтворюють філософський контекст, передають емоції, почуття фотографа.

Історії фотографії, зокрема в Україні, присвячено чимало праць. Фундаментальне дослідження у цій сфері належить історичу вітчизняної та зарубіжної фотографії Олександрю Трачуну [7]. У монографії «История украинской фотографии XIX — XXI века» (2014) дослідник спростовує думку про те, що українська фотографія не має своєї традиції і власної школи. Наводячи знімки відомих вітчизняних фотографів, О. Трачун наочно демонструє, що вже на початку ХХ ст. українська фотографія нічим не поступалася найкращим західноєвропейським зразкам.

Перші світлини з'явилися в Україні 1849 р. Поступове вдосконалення фототехніки, винайдення нових матеріалів та способів зйомок, зростання популярності фотознімків сприяло поширенню професії фотографів та розповсюдженню аматорської діяльності серед світлопису. Починаючи з появи фотографії, їх кількість невпинно зростала, збагачуючи історію новими іменами, є такі особистості в цій сфері, які залишили незабутній слід для нащадків. Їх світлини зараз — це пам'ять, історія, спогади минулого, це перенесення в інше середовище буття, знайомство з конкретними людьми, подіями, громадським життям. Одним із таких фотографів-митців, які присвятили своїй справі все життя і досягли великих успіхів, був Левко Янушевич. Біографічна і творча інформація про митця міститься у публікації Ірини Котлобулатової [3], також деякі відомості є у книзі Симона Наріжного «Українська еміграція: культурна праця української еміграції» [5].

Творчий шлях Левка (Лео, Леон) Янушевича насамперед пов'язаний з двома українськими містами (народився на Житомирщині 1894 р.) — з Одесою та Львовом. У першому, зокрема, і розпочалася кар'єра митця як фотографа протягом перших п'яти років — спочатку як помічник, згодом — і власник студії. Там він отримав фахову освіту, закінчивши курси фотографа. Як стверджує дослідник С. Гайдучок, Янушевич організував свою робітню, де працювали абітурієнти гімназії. До речі, сам Гайдучок як раз цікавився фотографічним життям в Україні, був ініціатором створення фахових товариств українських світливців, збирав інформацію про відомих фотографів того часу (період Другої світової війни). Із цієї ж статті відомо, що Янушевич часто був присутній на різних подіях громадського життя, як святкових, так і сумних. Зокрема, фотограф їздив на Скільщину 1927 р. знімати наслідки повені [6]. Дослідниця історичної фотографії Ірина Котлобулатова припускає, що митець брав досить активну участь у фотографічному житті і був дружній з учасниками мистецької Школи Новаківського [8]. Переїхавши у 1920-ті рр. до Львова, Янушевич також організував власну фотостудію, яка кілька разів змінювала адресу. Упродовж 1917—1921 рр. Леон брав участь у збройній боротьбі за державність України під проводом головного отамана С. Петлюри, за що потім був нагороджений хрестом Симона Петлюри [3]. У 1930-ті рр. Яну-

шевич переїхав до Праги, де продовжив фотодіяльність. Відомо, що митець брав участь у Першій виставці фотографічного товариства УФОТО (1930 р.), а також пробував випускати ілюстровані поштівки (1930—1931 рр.) [3]. Після Другої світової війни Л. Янушевич оселився у Німеччині, де, вірогідно, і завершив свій життєвий шлях.

Ювілейне 130-річчя з дня народження фотографа привернуло увагу громадськості. 20 березня 2019 р. у Львові відбулася фотовиставка «Левко Янушевич: до 130-річчя від дня народження» [8]. Це була серія світлин, представлених у фондах Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника. Більшість світлин митця зберігаються саме у цій Бібліотеці (налічується 64 фотографії). З життям та творчістю Янушевича гостей експозиції ознайомила дослідниця історичної фотографії Ірина Котлобулатова.

Деяку незначну інформацію про світлини Янушевича і фотовиставки з його робіт можна почерпнути з окремих статей періодичних видань [4]. Так, у газеті «Український Вісник», у статті «З життя українців на чужині» (1944. № 6. С. 10—11), згадується про внесок Янушевича у колекцію світлин Музею визвольної боротьби України. На цих же сторінках вміщено і фото приміщення самого музею у Празі та інтер'єр театральномистецького відділу. На фотографії — типова музейна кімната з книгами, журналами та іншим архівним матеріалом.

За твердженням дослідників, Янушевич проводив фоторепортаж ювілейного концерту хору «Бандурист» у залі Музичного товариства ім. Лисенка [3].

Невелике оголошення, вміщене у газеті «Діло» за 1929 р. (№ 128), де йдеться про грошову допомогу на потреби «Рідної Школи», зокрема Л. Янушевича, наводить на думку, що фотограф усіяко не тільки підтримував культурне життя України своєю плідною працею, а й матеріально допомагав розвитку науки та мистецтва. Про підтримку фотографом видавництва та друкарні свідчить його пожертва на «Пресовий фонд українського вісника», інформація про яку опублікована у газеті «Український Вісник» (1941. №10). У часописі «Діло» (1930. № 219) Музей Наукового товариства

ім. Шевченка у Львові висловлює подяку всім, хто надав пожертву. В цих списках значиться і прізвище Левка Янушевича.

Левко Янушевич чимало зусиль доклав заради збереження пам'яті видатних українців, зокрема інтелігенції — письменників, художників, лікарів, громадських діячів. Неоцінним внеском митця є серія його фотопортретів для Української Загальної Енциклопедії. Статті, присвячені деяким видатним особистостям, якраз і прикрашають знімки фотографа.

В одному із часописів (Діло. 1930. №74) у замітці «Пам'яті Володимира Самійленка» міститься заклик-звернення редколегії до небайдужих громадян надіслати хоч якусь інформацію про діяча. Серед тих, хто відразу відгукнувся, є й ім'я Янушевича. Можна припустити, що фотограф поділився своїми знімками, а можливо особистими спогадами про Самійленка, оскільки і сам часто брав інтерв'ю у тих, кого фотографував.

Як стверджують деякі дослідники творчості Янушевича [2], фотограф основний свій дохід мав саме зі світлин. Про це свідчать і регулярні рекламні повідомлення у газетах з адресою його фотостудії, наприклад, у часописі «Діло».

Фотограф Л. Янушевич був завжди шановним гостем на святах, знаменних подіях, адже він залишав гарні спогади у вигляді світлин. Одна з таких подій зафіксувалась у газеті «Діло» (1927. №58) у публікації Галактіона Чіпки «Останній акорд карнавалу». Автор розповідає про вечорниці видавництва «Червона калина» і важливість присутності на них фотографа Левка Янушевича, який і зробив ці знімки.

В українських часописах ми знайшли 40 світлин Левка Янушевича. Більшість з них публікувались, не прикріплюючись до конкретного тексту статей. Це — періодичні видання «Діло», «Наші Дні», «Український Вісник», «Голос», «На сліді», «Молоде Життя». За об'єктами зображення знімки можна згрупувати таким чином:

— *Міста*

«Львів із Високого Замку» (Голос. 1941. №19) висвітлений з цікавого ракурсу — крізь «віконце» у кроні дерева виглядають дахи будинків та куполи церков. У далечині ще не розсіявся туман,

крізь який також видніються будинки. Схожий знімок п. н. «Львів» знаходимо у часописі «Український Вісник» (1944. №15).

«В Києві — городі Володимира Великого» (Голос. 1941. №26) — зображено вид із Михайлівської площі на дзвіницю Софійського собору. На передньому плані — пам'ятник княгині Ользі, апостола Андрію Первозванному, святим Кирилу та Мефодію.

«Замок в Підгірцях» (Голос. 1941. №27—28) видніється у далечині. Два тонких дерева умовно створюють рамку для замку.

«Львів зимою» (Голос. 1941. №27—28) демонструє невеличкий фрагмент засніженого міста, де крізь голе гілля дерев видно кілька невисоких хаток та шпилі церков.

«Дніпро у Києві» (Голос. 1943. №17—18) — чудовий ракурс з височини. Половину знімка займають будівлі, іншу — Дніпро.

«Житомир» (Голос. 1943. №17—18) також, як і Львів, зроблений з високої точки міста, що подає широкий огляд на невисокі міські будиночки з полями на задньому плані. Світлина була зроблена також крізь крону дерева.

«Кременецький замок» (Український Вісник. 1942. №3).

«Київ: вид з Дніпра» із серії «Українські міста...» (Український Вісник. 1942. №15). Світлина передає вигляд міста через Дніпро — пухнасті верхівки дерев, з-за яких височіють куполи церков і дахи домівок.

«Кременчук» (Український Вісник. 1942. №17) — вид на пагорби та схили міста, де чітко видно його прикрасу та духовну цінність — храмову споруду.

«Вид на Київ з Андріївського Собору» (Український Вісник. 1943. №10) передає прекрасний вид на місто з оглядової площадки церкви.

«Погляд з київських гір» (Український Вісник. 1944. №5). Світлина ілюструє красу української природи, велич храмів, спокій та незламність істини на фоні швидкоплинності буття. Фігура чоловіка на передньому плані (можливо, це і сам фотограф) уособлює зосередженість та мудрість. Його глибокий та пильний погляд у далечінь навіює філософські роздуми.

— *Храми та монастирі України*

«Андріївська церква в Києві» (Голос. 1941. №22) — церкву видно повністю, зі сходами. Достатньо, щоб розгледіти деякі ви-

разні деталі архітектури. Знімок не є безпосередньою ілюстрацією до тексту, проте у статті «В Києві — столиці України» йде мова про становище у місті під час німецької окупації. Трохи інший ракурс на світлині «Київ: Андріївська церква» із серії «Українські міста...» (Український Вісник. 1942. №14). Широке лапасте листя каштану — символу Києва — звисає на першому плані знімка, проте не перешкоджає огляду церкви.

«Собор Св. Софії в Києві» (Голос. 1942. №3) — дуже чіткий та вдалий ракурс дзвіниці та собору без жодних перешкод.

«Лаврська дзвіниця» (Голос. 1943. №17—18) зображена у повну височину крізь крону дерева, що вціліла навіть після руйнування поруч собору.

«Київ — свідок слави та величі — після большевицього шалу будиться до нового життя. Києво-Печерська Лавра: загальний вид з боку Печерська» (Український Вісник. 1942. №1). Поступове відновлення Лаври після вибуху демонструє світлина Янушевича. Прекрасний ракурс охоплює всі основні церковні споруди.

«Київ: Дзвіниця Веделя в Києво-Печерській Лаврі після відступу більшовиків...» із серії «Українські міста...» (Український Вісник. 1942. №16) передає страшну картину вибуху і знищення духовної цінності поруч із дзвіницею.

«Житомирський собор» (Український Вісник. 1943. №12). Світлина демонструє не тільки церкву, а і життя Житомира — вулицю з проїжджою частиною, невеличкий сквер перед собором та кількох мешканців. Храм разом із дзвіницею виглядають з-поміж верхівок дерев.

— *Краєвиди сільської місцевості. Природа*

«Із українських краєвидів (Чернігівщина)» (Голос. 1941. №19) — зображено українські сільські хатки, озеро, дерева і кілька селян, що мирно та неспішно розмовляють. Ракурс, вірогідно, вибраний з найвищої точки села, адже добре проглядається загальний вид місцевості.

«З українських краєвидів (з Деміївки у Київ)» (Голос. 1941. №20) ілюструє шлях до Києва по ґрунтовій дорозі, понад полем. На передньому плані — українські дівчата в національних строях, трохи далі видніються чоловіки. Світлина оформлена в овальну рамку, що вирізняє її з-поміж інших.

«З українських краєвидів» (Голос. 1941. №25). Автор не уточнив, яку саме місцевість зображено. Фото демонструє досить врівноважене та спокійне сільське життя — селянин веде пару волів, які запряжені у віз. На ньому розмовляють дві дівчини.

«Сімеїз на Криму» (Голос. 1941. №27—28) ілюструє розкішні кримські гори та море.

«На звільненій від большевицього ярма Україні оформлюється нове життя. Один із полтавських краєвидів» (Український Вісник. 1941. №33). Такий довгий опис світлини наочно демонструє, що для Янушевича зовсім не чужими були події, що відбувалися навколо. Він досить вільно висловлює свої думки та підкріплює слова знімками. На фото зображено чоловіка, що на возі з двома кіньми проїжджає повз неглибокий ставок, у далечині видніються хатки. Сила, наполегливість та рішучість відчуються у поставі чоловіка, у його міцно стискаючих віжки руках, розхристаному за вітром одязі.

«Околиця Житомира» (Український Вісник. 1943. №11) відображає мирне існування напівсільських околиць міста — хатки, пагорби і долини.

— *Міські будівлі. Пам'ятники*

«Пам'ятник св. Володимиру в Києві» (Голос. 1943. №17—18) на фоні Дніпра та пишної зелені дерев. Ця ж світлина опублікована і в іншій газеті (Український Вісник. 1943. №12). Під фото подано епіграф — слова із пророцтва святого апостола Андрія Первозванного: «Яко на сих горах возсіяєть благодать Божія, імаєть і город велик биті...». Патріотична стаття «Їх тисячі по Україні й на чужині...» якраз показує важливість пам'ятати своїх героїв, тих, хто з перших століть існування теперішньої України і до сьогодні бореться і бореться за свободу, незалежність та спокій Батьківщини. Автор (не вказано імені) згадує жажливі події різних століть і залишені повсюди могили захисників, для того, щоб ми не забували про ціну, яку колись заплатили за нашу свободу.

«Київ: Хрещатик» (Український Вісник. 1943. №2) демонструє головну площу столиці з міськими будівлями.

— *Люди* (До цієї групи ми віднесли знімки у процесі танцю, роботи, просто прогулянок містом чи селом)

«Гуцулка під хрестом» (Голос. 1941. №20). На цій світлині простежується мінімалістична тенденція — жінка у гуцульському вбранні стоїть на колінах перед хрестом. Десь далі — нечіткі силуети поодиноких дерев та хрестів. На перший план виступають емоції людини. Її виразна міміка уособлює щиру молитву, відкрите серце, можливо, якусь тугу, скорботу. При цьому на фото немає нічого зайвого, щоб відволікало від зосередженості головної героїні сюжету.

«Діти танцюють» (Голос. 1941. №27—28). Мабуть, одна з найскладніших щодо процесу зйомок робота Янушевича, оскільки зняти у русі дітей досить важко. На знімку чітко видно щасливі та усміхнені обличчя дітей.

«Відпуст в Україні» (Голос. 1942. №1—2). Досить цікава світлина для нашого часу — чин прощення гріхів. На ньому зображена посеред поля значна кількість людей на колінах з хоругвами в руках. Народ тут є головним фокусом фотографа, який прагне зафіксувати цей хвилюючий момент.

«У Сорочинці на ярмарок» (Голос. 1942. №6—7). Знімок передає метушню в передчутті важливої події — люди ведуть худобу та везуть товар довгим рядом по дорозі. На задньому плані досить чітко видна церква.

«Торг у одному волинському містечку» (Український Вісник. 1942. №8) — фотографія жінок на ринку, думки яких явно зайняті господарськими ділами, турботами про сім'ю. Для деяких це ще й можливість розвіятися, відволіктися від повсякденних домашніх справ.

«Дитячий театрик коло Рівного» (Український Вісник. 1943. №11) відбив одну мить театрального дійства дитячої вистави.

«Збірка української поліції в Рівному» (Український Вісник. 1944. №1). Струнки ряди поліцейських уважно слухають розпорядження керівника на фоні споруд відділу. Світлина вкотре підтверджує, що Янушевич намагався знімати не тільки пейзажі чи архітектуру, а вкладати певний смисл у свої роботи, фіксувати актуальні події та зберігати про них пам'ять та інформацію для нащадків.

«Захоронка при вул. Руській ч.3» (Нова Хата. 1928. №8—9).

«Масові вправи учениць «Рідної Школи» на площі Сокола-Батька у Львові» (Нова Хата. 1928. № 8—9). Світлина — своєрідна реклама школи із закликом записувати дітей до «Рідної Школи».

«Український жіночий союз у Празі» (Нова Хата. 1933. № 10) — типовий груповий знімок для документального підтвердження організації.

— *Портрети*. Окремо варто відмітити саме жанр портрету, оскільки фотограф не раз отримував такі замовлення. По-перше, це було спеціальне замовлення для Української Загальної Енциклопедії, де були опубліковані знімки видатних осіб. По-друге, у доробку Янушевича чимало портретів, які, вірогідно, були зняті у його студії, а також тематичні, можливо, зроблені спонтанно. У виданні С. Наріжного «Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами» [5] розміщується фото і самого Левка Янушевича. Хто автор цього знімка — невідомо.

«Із підсоветських типів» (Голос. 1942. №1—2) — символічне фото чоловіка похилого віку, що підвів очі до неба, склавши руки на животі.

— *Интер'єри*. Частіше трапляються знімки музеїв.

Говорячи про діяльність Левка Янушевича, не можна не згадати географію світлин митця. Оскільки працював він у декількох містах, а також часто подорожував, будучи фотокореспондентом газети «Світ» [1], то і знімки робив різних місцевостей. Найбільш розповсюдженими стали краєвиди Києва, Одеси, Житомира та Львова. На світлинах, пов'язаних із Києвом, превалюють види храмів, в Одесі — будівель, пам'яток архітектури, у Львові — види на місто з ратуші або оглядового майданчика.

Серед тих світлин Янушевича, які мали безпосередній зв'язок з текстом публікацій, зазначимо такі:

Стаття Марії Фуртак «Драматична творчість Лесі Українки» в журналі «Нова Хата» (1927. Ч. 2) також проілюстрована світливою Янушевича, зробленою з її портрета авторства І. Труша.

У статті В. Січинського «Література й мистецтво» (Український Вісник. 1943. №9) йдеться про відомих художників, скульпторів, письменників. Наочною ілюстрацією до творчого портрета архітектора Василя Кричевського став його фотопортрет, зроблений

Янушевичем. (Кричевський належав до когорти реформаторів, які поєднали модерні тенденції й технічні засоби зі стародавнім стилем.)

Стаття С. Гординського «Скриньки з динамітом» (журнал «Наші Дні» (1943. №7) доповнена фотографією Л. Янушевича п. н. «Київська лавра —фрагмент зруйнованого Успенського собору».

Фотоілюстрація п. н. «Жертви большевицького злочину у Виниці» (Холмська земля. 1943. № 32) підкреслює трагізм події, про що йдеться у статті «Хай буде їм легка земля».

Чотири знімки фотографа, якими споряджена стаття Г. Зейкан «Година з майстром В. Масютиним» (Український Вісник. 1944. №2), ілюструють інтерв'ю автора зі скульптором та художником. На світлинах зображено процес роботи над скульптурою та кілька готових творів: «Петро Дорошенко: бюст», «Бюсти гетьманів: Б. Хмельницького та І. Мазепи» та ікона архістратига Михаїла з іконостаса Берлінської православної церкви.

На світлинці «3 вистави народнього мистецтва в Рівному» (Український Вісник. 1944. №5), вміщеній під рубрикою «3 життя українських міст», зображено предмети народного побуту.

Знімки інтер'єру та мешканців дитячого будинку вміщено у статтях «Галаганівський будинок на Прилуччині в маєтку Лебединцях» (Нова Хата. 1927. Ч. 2) та «Український дитячий притулок у Подебрадах» (Нова Хата. 1935).

Письменниця та художниця Ярина Каторож у матеріалі «про митців пера, котрі публікувалися у журналі «Світ» від 1 квітня 1925 року» [1] серед іншого згадує і про Левка Янушевича, зокрема, про опубліковане у «Світі» інтерв'ю фотографа з Василем Стефаником п. н. «В гостині у Василя Стефаника» та «Літературний суд над Стефаником», присвячений вшануванню пам'яті письменника. Ці тексти доповнені світлинами фотографа. На них зображено вид з вікна будинку В. Стефаника на село; «В дорогу! На возі Василь Стефаник і фотокореспондент "Світу" Л. Янушевич»; дім, де проживав письменник, і ще один, де він народився, а також цвинтар у Русові з могилою батьків В. Стефаника.

Левко Янушевич був справжнім професіоналом у своїй справі. Не дивлячись на те, що на початку ХХ ст. фотографічне мистецтво переживало період становлення і не було достатньо розвинене,

технології потребували вдосконалення, а техніки зйомок та прояву плівки — досвіду й нових пошуків, роботи митця заслуговують уваги сучасних знавців та любителів фотографії. Неймовірно точно підібрані ракурси, довершена композиція, цікавий сюжетний замисел, відсутність перешкод, передача справжніх непідробних емоцій — характерні риси світлин фотографа. Його знімки — це фіксація тогочасного непростого життя України у періоди революції, війни, окупації, жаху, паніки та водночас прояву незламного духу, віри у краще майбутнє і реальні дії для його покращення. Янушевич залишив в історії і пам'яті тих, хто заслуговує шани й уваги. На замовлення Української Загальної Енциклопедії він створив серію фотопортретів інтелігенції — лікарів, педагогів, письменників, вчених. Проаналізувавши світлини фотографа, ми розподілили їх по тематичних групах: храми, краєвиди, міські будівлі, люди, портрети, інтер'єри. Більшість знімків збереглися опублікованими в українських та зарубіжних часописах, що послужило вибором теми публікації. Основна частина робіт зберігається у фондах Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника. У вільному доступі нами було знайдено близько 50 світлин, які й охарактеризовані у цьому дослідженні.

1. Каторож Ярина. Особистий блог. URL: <http://jarinakatorozh.blogspot.com/2014/06/1-1925.html?m=1>.
2. *Котлобулатова І.* Ми пам'ятаємо. Українські фотографи Львова URL: https://www.google.com/amp/s/zaxid.net/mi_pamyatayemo_ukrayinski_fotografii_lvova_n1090832/amp.
3. Левко Янушевич: Каталог фотовиставки з фондів Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника до 130-річчя від дня народження. Львів: б.в., 2019. 23 с.
4. LIBRARIA: Архів української періодики онлайн. URL: <https://libraria.ua/search/image/?Search=%D0%AF%D0%BD%D1%83%D1%88%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87&Page=5>.
5. *Наріжний С.* Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Прага, 1942. Ч.1. 373 с.
6. *Сова А.* «Дещо про заводових фотографів в Галичині» 1920—1940-х років, або невідомі нотатки Степана Гайдучка. URL: <https://photo-iviv.in.ua/deshcho-pro-zavodovykh-fotohrafiv-v-halychyni-abo-nevidomi-notatky-stepana-haydutchka/>.

7. Трачун А. Золотой век украинской фотографии. URL: <http://primetour.ua/ru/company/articles/1.html>.
8. Фотовиставка з нагоди 130-річчя Левка Янушевича. URL: <http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/pro-biblioteku/knyzhkovi-vystavky/4/>.

References

1. Katorozh, Ya. *Osobystyy bloh* [A personal blog], Retrieved from <http://jarinakatorozh.blogspot.com/2014/06/1-1925.html?m=1>. (in Ukr.).
2. Kotlobulatova, I. *My pam'yatayemo. Ukrayins'ki fotohafy L'vova* [We remember. The Ukrainian photographers of Lviv], Retrieved from https://www.google.com/amp/s/zaxid.net/mi_pamyatayemo_ukrayinski_fotografi_lvova_n1090832/amp. (in Ukr.).
3. (2019). *Levko Yanushevych: Kataloh fotovystavky z fondiv L'vivs'koyi natsional'noyi naukovoyi biblioteky Ukrayiny imeni Vasylya Stefanyka do 130-richchya vid dnya narodzhennya* [Levko Yanushevych: A catalogue of photo exposition from the holdings of the Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv on the 130th anniversary since his birthday], L'viv, s. 23. (in Ukr.).
4. LIBRARIA: Arkhiv ukrayins'koyi periodyky onlayn [LIBRARIA: Archive of the Ukrainian periodicals online], Retrieved from <https://libraria.ua/search/image/?Search=%D0%AF%D0%BD%D1%83%D1%88%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87&Page=5>. (in Ukr.).
5. Narizhnyy, S. (1942). *Ukrayins'ka emigratsiya. Kul'turna pratsya ukrayins'koyi emigratsiyi mizh dvoma svitovymy viynamy* [The Ukrainian emigration: A cultural work of the Ukrainian emigration between two world wars], Praha, chast. 1. (in Ukr.).
6. Sova, A. «Deshcho pro zavodovykh fotohrafiv v Halychyni» 1920—1940-kh rokiv, abo nevidomi notatky Stepana Haiduchka [Smth. about professional photographs of Galicia], Retrieved from <https://photo-lviv.in.ua/deshcho-pro-zavodovykh-fotohrafiv-v-halychyni-abo-nevidomi-notatky-stepana-hayduchka/>. (in Ukr.).
7. Trachun, A. *Zolotoy vek ukrainskoy fotografii* [The golden age of the Ukrainian photography], Retrieved from <http://primetour.ua/ru/company/articles/1.html>. (in Rus.).
8. Fotovystavka z nagody 130-richchya Levka Yanushevycha [Photo exposition on the occasion of the 130th anniversary of Levko Yanushevych], Retrieved from <http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/pro-biblioteku/knyzhkovi-vystavky/4/> (in Ukr.).

Nestayko Markiyan

PHOTOS OF LEVKO YANUSHEVYCH
ON THE PAGES OF UKRAINIAN MAGAZINES

The article studies the activities of one of the famous Ukrainian photographers of the XX century — Levko Yanushevych in the field of photography. We have systematized and characterized the artist's photographs on the pages of Ukrainian and foreign (for Ukrainian emigrants) periodicals of the XX century, specifically, «*Dilo*», «*Nashi Dni*», «*Nova Khata*» (all titles in Lviv), «*Kholms'ka zemlya*» (Krakow), «*Ukrainskyi visnyk*», «*Holos*» (both in Berlin), «*Na slidi*» (Augsburg). The process of shaping Yanushevych's creative personality via a prism of public activity and cooperation with famous figures is analyzed. The significant contribution of the photographer to the preservation of important facts and information about the Ukrainian intelligentsia of that time is revealed. Levko Yanushevych appears in the general picture of the XX century not only as a photojournalist of the cultural life of Ukraine, but also as an active participant in the processes taking place at the background of art. This is evidenced by articles, interviews and memoirs left by Yanushevych in local magazines. His popularity at that time is confirmed by publications in foreign editions made by efforts of the Ukrainian émigrés. Levko Yanushevych's photographs are stored in the archives of the V. Stefanyk Institute of Library Art Resources Research of the Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv. They are not accessible in some magazines. The personality of this photographer is quite interesting not only in terms of his professionalism and famous works, but also as a cultural and public figure. His photo portraits are still stored on the pages of the Ukrainian General Encyclopedia. His photographs of landscapes and architectural masterpieces of the Ukrainian cities of the late XIX and early XX centuries help to plunge into the past. However, information about the photographer is very scarce, and there is no study of his work. In the mentioned press archives in 1920s, 1930s and 1940s, as well as some authorial articles available on the Internet were found about 50 photographs of the artist. We analyzed and systematized images by genre groupings. The article also covers a range of issues related to the origin and existence of photography in the 19-20th century, the main figures

of the time, photo studios and vocational schools of Ukrainian photography. The findings of our research show trends in photography relevant in a perspective of the 21st century were experienced by professionals and amateurs in the past. Capturing information, transmitting emotions and feelings, preserving architectural monuments, landscapes, recording important moments in the lives of relatives or prominent people, coding or symbolism were important stages in the evolution of photography.

Keywords: Levko Yanushevych's photos, Ukrainian photographer, Ukrainian magazines, photography.

УДК 070-051(477)“1910/1939”

Лідія Сніцарчук

ЖУРНАЛІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ
ОЛЕКСАНДРА КОВАЛЕВСЬКОГО У 1910—1939 рр.

DOI

Охарактеризовано специфіку творчої праці журналіста, громадсько-політичного діяча, кооператора О. Ковалевського (1890—1940?). За архівними документами, зокрема листуванням з В. Королівим-Старим, М. Єремійвим, В. Піснячевським, А. Ніковським, з'ясовано конкретику співпраці редактора і журналіста з низкою періодичних видань, зокрема часописами «Воля», «Українська Трибуна», «Українська Нива», «Діло», «Волинське Слово». Звернено увагу на актуальність для сьогодення суджень О. Ковалевського про журналістику загалом, про її роль і завдання, а також про особливості функціонування регіональної преси, визначено його погляди на зміст періодичних видань, на формат дискусій у пресі, на специфіку висвітлення ключових питань тогочасся.

Ключові слова: *Олександр Ковалевський, журналістика, редактор, публіцист, українська преса.*

Сприйняття минулого через призму біографій історичних статей нині дедалі більше захоплює тих, хто, прагнучи розібратися у складнощах віддаленого в часі українського суспільно-політичного життя, намагається зрозуміти реалії сьогодення. Зокрема, увагу науковців заслужено приваблюють непересічні постаті — ті, які брали участь у подіях сторічної давності — національно-визволь-